

Veqaura Baibel

South Tairora Veqaura New Testament

Contents

Matiu	1
MAAKI	7
RUKI	14
IONI	21

Veqaura Baibel

Portions of the New Testament in the Veqaura (Meauna) dialect of the Omwunra-Toqura (South Tairora) language of Papua New Guinea

Sampela hap Nupela Testamen long tokples Veqaura long Niugini

Language: Veqaura (Tairora, South)

Provided by: Wycliffe Bible Translators

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-06-27 from source files dated 2017-06-26.

899fe942-58ff-5b80-a7e7-e72b71c44bd3

ISBN: 978-1-5313-0505-5

Matiu

Sia suqe si sukura uiti tutoraqi pisorara tura

13²⁴ Sisasiva mwariro mwo kuaqaa nuase nraase qora timwa nyiro tiro, Kotiva nraase qoraqaa naqislariva vasirero mwaa kuara votaama vaiso. Vainti mwovano suqe si sukura uiti suku nrai vutaqi mwara tuse ²⁵uro enaqa nrai nramwunaavaqa vaite mwauvaro mwira nramwutaa mwovano nrinero uiti tutoraqa kuankusa suku sia suqe si sukura pisorave. (Mwi kuankusava vasirero mwira ituvaqa mwira aqavaqa uiti ituvaqa aqavaqa nkuaa qarama vaisaro mwi kuankusara tavavano aasu sia mwitaama uiti tava votaama vairave.)

²⁶Mwira nramwutaavano sia suqe si sukura mwira vutaqi pise vuvaro uitivano kuankusa vaqamase nkuaaqa kutero mwataqa tava riare suvanta mwira aira vaintivaravano takuovaro mwi kuankusava uiti vaqamase kute vauvanta ²⁷mwira aira vaintivaravano uro nraaso qora mwata rienta tinta, Nrora vaintio, re suqesi sukurave mwara tutaaro? Ntaintairove mwi kuankusava qovarama viso? tinta.

²⁸Mwitaa tuvaro nraase qova tiro, Qike, ni nramwutaa mwovano kuankusa mwaqiro uro ni vutaqi mwara tutaaiso, tuvanta mwira aira vaintivaravano mwira mwata rienta tinta, Sove te uro mwi kuankusara nuqi saanarave? ²⁹tuvaro mwiva qao tiro, Sia kuankusa mwira nuqi saate. Né kuankusa nuqitanta uiti vaqamasenta nauku sevorave. ³⁰Qaqi saivaro uitivanovaqa kuankusavanovaqa nkuaaqa nivuate. Uitivano nroravaqe ne ni sara irara mware nri mwai vaintisuara mwitaama tirenave. Né mwi kuankusara nane tuquse rumpase mwaqinta uro tia quara tenta

mwiraqaantai uiti tuquse mwaqi ni sarasaapa nraavuqi uro nini mataate tiasarave, turave. Sisasiva mwi kuaraqaa nuase timwa nyurama...

³⁶Sisasiva mwo kua mwo kuaqaa nuase timwa nyiqiro viro mwiraqaantai mwiva nraase qora mwini se nraavuqi vuvanta mwira nraaqiaravaravano mwiva mwauraqi uro nenta Sisalarara tinta, Re ota tiana kuara mwira nramwutaavano kuankusa mwira vutaqi piso kuara mwi kuara osarara tiri timwa tiviqe te riaare, tinta.

³⁷Mwira nraaqiaravaravano mwitaa tuvaro Sisasiva mwinravusua timwa nyiro tiro, Vainti mwovano suqe si sukura mwara tuto vaintira osaravano vairero ne mwiva mwauko. Ne mwataqi mwatatai nraaqiarava ne mwi vaintivave.

³⁸Mwi vaintira vuta osaravano vairero esaa mwatamaata vaiso. Suqe si sukura osaravano vairero Kotira kua riasa nraase qorasuama mwariarave. Kuankusa osaravano vairero sia Kotira kua riasa nraase qorasuama Saataanira nraaqiarama mwariarave. ³⁹Mwira nramwutaavano kuankusa suku piso vaintira osaravano vairero mwiva Saataanivave. Sara irara mware nri enara osaravano vairero naantiara mwaa mwatava taiqaari enava vaiso. Sara irara mwarenta nri vaintisua osaravano vairero mwisua naavunya vaintinravuve.

⁴⁰Mwira aira vaintivaravano kuankusa toqase rumpase mwaqinta uro tiaqi quara tonemase naantiara mwaa mwatava taiqaari enaraqaa mwitaama qovara sianarove. ⁴¹Ne mwataqi mwatatai nraaqiaravama mwaiqi vina mwaa mwatava taiqaari enaraqaa ne naavunyaasua titaarinta mwisua untu ne naqisu mwataragaantai sia suqe si nraase qorasua ni nraaqiaranravu sia suqema nyate mwari nraase qorasua

rumpa mwarenta sia suqe si airara mware mwaisua rumpa mwarenta ntitaqinta ⁴²uro tia nrora itaariraqi pisaivanta mwisua tiaqi mwaitanta qara ninta nataqi vinta nyari vai nkutitanta mwaivarave.

⁴³Mwisua mwini uro pisaivanta suqema nrue mwai nraase qorasua suarivano itainemase itamaqi vivaro Kotiva mwisua qova mwisuaqaa naqisiqi viranta mwiriqi vivarave. Ini aato vairere mwi kuara osara qintutama riaate, tiro. Sisasiva mwi kuara turama.

Sisasiva nruka nroraqaa iquqaantai naaqi vura

14 ²²Sisasiva mwisua sara nyitero mwiraqaantairo nrari vaintivara ntusi tiro, Né mpotuqi mwaari nenta né naane nramai nrukaqi tarenta tarasini uro né vi mwaivaqe ne vainti nraase qora ntusi tiarinta mwini nyari mwaaqani nyari mwaaqani vuata, tiro tuvo.

²³Sisasiva mwitaa timwase mwiva vainti nraase qora nyari mwaaqani nyari mwaaqani ntusi tiro mwiraqaantai Kotirara sapara siase tiro mwera aataqaa vuvaro ena suvaro Sisasiva aataqaa mwinto nrariaraa mwauvaro ²⁴mpotuvano nramai vutaqaa vuvaro saaravano tuqi viro Sisasira vaintivaravano mpotuqi mwausua mwini vuarenta tinta sunantai saaravano tuqi vuvarora tiro, nramavano mpotu sampi raaquqi raaquqi vurama.

²⁵Saaravano tuqi vuvaro nramavano mpotu raaquqi raaquqi vi mwauvaro va ataa suvaro Sisasiva nramaiqaa iquqaantai naaqi viro mwira vaintivaravano mpotuqi mwausua vunani vuvanta ²⁶mwira vaintivaravano takuovaro Sisasiva nramaiqaa iquqaantai naaqi nruvanta mwisua mwira takuenta nroraqamase aatu sinta mpo se tinta, Toveaanavanove, ti mwauvaro

²⁷Sisasiva mwisuara va tiro, Né qaqi mwariate. Ne mwivave. Sia aatu siate, tiro tuvo.

²⁸Sisasiva mwitaa tuvaro Pitaava tiro, Nrora vaintio, re qutaa mwairarere re ni timwa miqe nevaqa nramaiqaa niquqaantai re mwariaranani vuase, tiro. Pitaava mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, So tukuane, tiro. ²⁹Mwitaa tuvaro Pitaava mpotuqintai mwaavi nero mpotu mwini pisero nramaiqaa iquqaantai naaqi viro Sisasiva sunani vurama.

³⁰Pitaava mwini vitaro tiro, Ne so nramaiqaa vuasarave, timwa tero takuovaro saaravano nroraqamase tuvaro Pitaava mwirara nau riovaro aatu itovaro mwiraqaantai mwiva nramaiqi mweva nare utura Sisasirara sapara siro tiro, ³¹Mpo, nrora vaintio, ni tumwaraane, tuvaro Sisasiva va nrari saquqaantai mwiti Pitaara vite tiro, Re saaravano tuarinarara sia nau riaataarave. Re niara aasu nau riaataarave. Re sia niara taara aato tuataarave, tiro turama.

³²Sisasiva mwitaa timwa sero Pitaara vita mware mpotuqi mwaari novaro saaravano va taiqa vuvanta mwira vaintivaravano mpotuqi mwausua Sisasirara riariamase tinta, Re qutaa Kotira mwaaquvano mwariaro, tinta turama.

Sutaasiva Sisasira nramwutaa mwisua ntaquqi sero mono mwaraarirara tura

26 ¹⁴...Sisasira 12 nraaqiar-
avaraqintai mwo vaintivano mwira utu Sutaasi Ikeriotiva mweva nero Kotira aira mwara mwate mwau vaintisua mwisua nrora vaintivaravano mwaunani viro uro mwisua mwata rie tiro, ¹⁵Ne Sisasira ini ntaquqi uro saarinta né nara soqaave ni mivarave siavo? tuvanta mwisua ori mono 30 nraavu saara nuase mwira mwuvaro ¹⁶Sutaasiva mwi monora mware mwi

enaraqaantai mwisua ntaquqi uro
Sisasira saari aarara mpuaamaqi vura.

**Sisasiva nrai nraaqiara vaqamase
vesasuto sarara nrora**

¹⁷ Sia ntoto mpereti sarara omwata nre enanravuva nrinovanta ntaaru enaqaa mwira nraaqiaravaravano Sisasiva sunani nrinenta tinta, Ntaraqive tenravu uro terama mwataarara re vesasuto enarara rietarama mwi sarara nrenarave? tinta. ¹⁸ Mwinravusua mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Nenravu Ierusaremi mwatusani uro mwi vaintirara mwitaa tiate, Tirinravu mwaara ti mwai vaintiva mwitaa tiro, Ni enama nrinaiiso. Ne nena nraaqiara vaqamasena ri nraavuqi vesasuto sarara nrarenave tiso, tiate, tiro. ¹⁹ Sisasiva mwitaa tuvanta mwira nraaqiaravaravano mwi sarara Sisasiva tunema senta temwanaama tora.

²⁰ Sara temwanaama tovaro ena suvaro Sisasiva nrai nraaqiaravaravaqa uro sara taintaqaa mwataqaa mwairo ²¹ sara nre mwariro tiro, Ne tiarinta riaate. Iniqintai mwovano nramwutaa vuqaa ni qovarama saanarove, tiro. ²² Mwitaa tuvanta mwira nraaqiaravara mwuntusa sia suqe suvanta mwinravusua nkuaiqa nkuaiqa Sisasira mwata rie tinta, Nrora vaintio, re niarave tiaro? Sia ne mwivave, sia ne mwivave, timwaqinta vinta.

²³ Mwitaa timwaqi vuvaro Sisasiva tiro, Nrai mpereti mwarase nivaqamase tanaaqi mwaati tumwaraariva mwi vaintiva ni qovarama saanarove. ²⁴ Ni mwataqi mwatatai nraaqiarara niara ntaaru enaqaa mwitaa ni ruse kuara qumwara ratorave. Mwi kuava mwivau vasianarove. Ni mwatani mwatatai nraaqiarara qovarama saari vaintirara ne mpo se timwa mwatauko. Mwira nrova sia mwira mwatataqe sove tiataarave, tiro.

²⁵ Sisasiva mwitaa tuvaro Sutaasiva mwira qovarama saariva Sisasira mwata riero tiro, Mwaara ti mwariara vaintio, re niarave tiaro? tuvaro Sisasiva tiro, Eo, re tianarave, tiro.

**Mpereti sararavaqa uaini
nramairavaqa timwa tora**

²⁶ Sisasira nraaqiaravaravano sara nre mwauvaro Sisasiva mpereti sara mwarase Kotirara suqemave timwase uveqase nrai nraaqiaravara nyiro tiro, Mwaa sarara mwara nraate. Mwaa mperetiva ni mwavanama siso, tiro.

²⁷ Mwitaa timwase Sisasiva uaini nramai mwiraqi vasu kaapura mwarase Kotirara suqemave timwase mwinravusua viti nyiro tiro, Né esaa mwaa nramaira nraate.

²⁸ Mwaa nramaiva ni nraarema siso. Kotiva nraase qora vaqamase nkuaaqa naataruse mwairero qaraasa kua mwatarerove. Mwi kuava kempusaqama vasiarive tiro ni nraarevano mwi kuara kempusaqama saanarove. Ni rusaivaro ni nraarevano naariva vaaqara nraase qora saisaqa sitaro mwisua sia suqe kua nrunka nyataanarove.

²⁹ Ne tiarinta riaate. Mwaa enaraqaantai ne sia uaini nramai qava nrarenave. Ne sia nraraitina mwitaamaqi vuarinta né ni nkova naqisiariraqi nivaqa uro mwaivaqe ne mwi enaraqaa inivaqa mwaitana qaraasa uaini nramai nraasarave, tiro.

³⁰ Sisasiva mwitaa timwase nrai nraaqiaravaravaqa Kotirara isi timwase mwevane Orivi taaqiqaa vurama.

**Pitaava nrai kua tirero siarinara
Sisasiva mwira timwa mwura**

³¹ Mwinravusua mwini vuvaro Sisasiva mwinravusua timwa nyiro tiro, Nenravu mwate enaqi ni mwaini sentama aatumaqi sanenta vivarave. Kotira vukuqi

qumwaara rato kuava mate mwivau vasianarove. Mwitaa tiro: Sipisipiqaqaa naqisiari vaintira Kotiva mwira nuqutu sairanta sipisipi mwisua aatumase nyiariara nyiariara sampi mwona mwona vivarave, turave.

³² So naantiara ni mwara qaqi ntvima saqe ne mwarina ini vuni ne naane Kariri mwatani virenave, tiro.

³³ Sisasiva mwitaa tuvaro Pitaava qao tiro. Esaa mwinravusua ri mwaini senta aatumase sanama tenta vivaqe ne aasu rivaqa mwariasarave, tiro.

³⁴ Pitaava mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Ne tiarira re riaane. Mate enaqi kukoraaravano sia qukarairara re taaramo nrau niara tira sia mwi vaintira takuaukavave tinarave, tiro.

³⁵ Sisasiva mwitaa tuvaro Pitaava qao tiro, Ne sia riarira sia mwira takuaukavave tiasarave, tiro. Pitaava mwitaa tuvanta Sisasira nraaqiara mwonravuvanovaqa mwi kuara aasu tura.

Sisasiva Kotirara uro sapara sura

³⁶ Mwiraqaantai Sisasiva nrai nraaqiar-avaravaqa mase uro viro saqava tutoraqi mwira utu Kesemani mwiraqi urone nrai nraaqiaravarara tiro, Nenravu mwaini mwataqaa mwaivave ne mwuruni uro Kotirara sapara siase, timwase ³⁷ Pitaaravaqa, Sepetira mwaaqutanavaqa, mwinravusua aasu ntita mware mwini vitaro sia suqe aato riovaro mwira mwuntusavano sia suqe suvaro ³⁸ mwiva taaramonravuara tiro, Ni mwuntusavano nroraqamase nitampiso ni rusarero votaama vasisana mwauko. Nenravu mwaaqaa mwaitanta ni vaqamase mwaitanta vu mpairase takuetanta mwariate, tiro.

³⁹ Mwitaa timwase Sisasiva sia muasaaqama vire uro vurianantai mwataqaa untu niro Kotirara

saparamase tiro, Mpo ni nko, re sove tirere ne nitampi nramaira nraarira votaa re mwi nramaira qaqini mwara saane. So sia ne nena mwarataaraqaa mwararenave. Ne re mwaraase tinaravaqa mwararenave, tiro.

⁴⁰ Sisasiva mwitaa timwase uro nane nrai nraaqiara taaramonravu sonani untu takuovanta mwinravusua vu ruara suvanta vaite mwauvaro Sisasiva Pitaarara tiro, Naraqamave né taaramonravu ni vaqamase pataqa mwaritanta sia vu mpaira senta takuetanta mwariavo? ⁴¹ Ininravuara mwinravusua sia suqe aira mwaraate tiro, Saataaniva ininravu amaqe siasorave mwirara rietanta né vu mpairase takuetanta Kotirara sapara si mwariate. Ininravu mwananavano mwitaa siataa sisaro ini mwavanavano aasu sia so kempusaqa sisanta mwariavo, tiro.

⁴² Sisasiva mwitaa timwase qava taaramonravu mwini se uro qava Kotirara saparamase tiro, Mpo ni nko, mwaa kaapuraqi vasi nramaira sia re qaqini mwara saraitira niara mwira qaqi nraane tirere, ne re mwarataaraqaa mwarasarave, tiro. ⁴³ Sisasiva mwitaa timwase qava uro nane untu takuovanta mwira nraaqiara taaramonravu vu ruara suvanta vaite mwaura.

⁴⁴ Mwinravusua vaite mwauvaro Sisasiva qava mwinravusua mwini se uro vi Kotirara taaramo nrau sapara siro ota tunemase nkuaa qaramase Kotirara saparama sora.

⁴⁵ Kotirara saparama taiqase Sisasiva uro nanero untu taaramonravuara tiro, Mpo, nenravu qaqi sositantave vaitaavo? Ni mwataqi mwatatai nraaqiarara ni navaatavu mwarenta uro sia suqe si airara mware mwaisua mwisua ntaquqi ni sevarave. ⁴⁶ Ntivivaqenravu vuare. Ni qovarama saari vaintiva nri mwaiso, tiro...

**Iutaa vaintinravu ntuqaa
Sisasira uro sora**

⁵⁶...Sisasiva mwitaa tuvanta mwisua mwira navaatavu sovanta mwira nraaqiaravaravano mwira mwini senta nyiari aatu vurama.

⁵⁷Mwira nraaqiaravaravano sane vuvanta Sisasira navaatavu sosua mwira vita mware Kotira nraavuqi aira mware mwausua mwisua vunyaa vaintivano mwaauraqi Kaiapaasira nraavuqi uro sovanta mwi nraavuraqi mwaara osara ti mwau vaintivarsuavaqa, Iutaa vainti nroranravuvanovaqa, suntu nukaama mwaura.

⁵⁸Sisasira vita mware uro se mwauvaru Pitaava niarantai mwisua ntataqi viro Kaiapaasira nraavu mwatusani urone tosani mwaantine vutaqi viro mwi irainarava qovara siarira takuarero uro mwi nraavuraqaa vaivaraara naqisi mwau vaintisua vaqamase mwataqaa mwairo mwaura.

⁵⁹Pitaava mwini mwataqaa mwauvanta nraavuqi Kotira nraavuqaa naqisi mwau vaintisuavaqa, esaa mwiraqi suntu nukaama mwau vaintisuavaqa, mwisua Sisasira rusareranta Sisasiraqaa muna kua mwataare tuvaro ⁶⁰sia mwi kuava vauvanta qumina mwi kuara mpuaasitanta mwo vainti mwo vaintivano ntivinta Sisasirara muna kua tura. Mwitaamaqi aasu vuvanta mwiraqaantai vainti taaratanavano ntivinta ⁶¹Sisasirara tinta, Mwaa vaintiva mwitaa tisanta tetana riaunarave. Mwiva tiro, Ne soma Kotira nraavu mpaara sena mwiraqaantai taaramo ena aasu mwarina mwi nraavura qava soqa taiqa saasarave, tisanta riaunarave, tinta.

⁶²Mwitana mwitaa tuvaro Kotira aira mwara mwate mwau vaintisua mwisua vunyaa vaintivano ntiviro Sisasirara tiro, Mwitaa mwitaama riqaa kua mwate

mwariavo? Re mwo? Re nyaritanara narave tinarave? tuvaro ⁶³Sisasiva sia kua tiraitiro, tire mwauvaru qava vunyaa vaintivano Sisasirara tiro, Ne Kotira vuqaa mwaina mwira utu netana arama qutaa kua tiane tuko. Qutaave Kotiva ri vusitisarave re tiri saisaqa sirera Mesaia vaintivano mwariaro? Qutaave re Kotira mwaaquvano mwariaro? Re tiri timwa timwiqe riaare, tiro.

⁶⁴Mwiva mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Re tianara ne mwaa mwivave. Ne tiarinta né riaate. Né naantiara takuaiwaqe ne mwataqi mwatatai nraaqiarava nraaqama vina Kotiva kempusavano mwariarinani mwira saqu tanaranani mwataqaa mwaitana iravuqi tukuasarave, tiro.

⁶⁵Sisasiva mwitaa tuvaro Kotira aira mwara mwate mwausua mwisua vunyaa vaintivano nrai tuavaaqa nuqeqaamase tiro, Mpo mwiva Kotira vuqaa mwaitaro sia suqe si kuara aasu tiso. Mwo vaintivano mwiraqaa kua mwataarira qumina aasara nevorave. Takuaate, né vaa riaavaro mwiva Kotira vuqaa mwaitaro sia suqe si kuara tiso. ⁶⁶Mwira saara né Sisasirara nara kuave tivarave? Né tivaqe riaase, tiro.

Mwitaa tuvanta mwisua tinta, Mwira sia suqe airavano virintoma vaiso. Mwira saara mwira ruseva aasu vaiso, tinta. ⁶⁷Mwisua mwitaa timwase uro Sisasira vuriqui taara visise mwisua nyai saquqaantai mwira nuqutuse mwira vu aato nuqutuse mwisua mwira mwoqanya kua tinta, Mesaia vaintio, qutaa re kua qovarama sera vaintiva mwairere sia takuaraitira ri nuqutuari vaintira utu tiqe te riaare, tinta tura. ⁶⁸

**Pitaava Sisasirara sia
mwira takuaurave tura**

⁶⁹Nraavuqi ko timwaqinta vi mwauvaru Pitaava mwaatani mwatusaqaa mwataqaa mwauvaru aira nraase

mwovano Pitaara aaqani viro mwirara tiro, Revaqa Sisasira mwaata Karirinyaavama mwariaro, tiro.

⁷⁰Mwiva mwitaa tuvaro Pitaava mwisua ntuqaa mwaitaro qao tiro, Re tiana kuara sia ne mwira qintuta surave, tiro. ⁷¹Mwiva mwitaa timwase uro tosa qentana mwauvaro aira nraase mwovano Pitaara takuero mwiraqi ntivi mwausua timwa nyiro tiro, Mwaa vaintiva Sisasira Naasaretinyaara vaqamase mwaivave, tiro.

⁷²Mwitaa tuvaro Pitaava saqu iqiqaa se tiro, Sia ne mwi vaintira takuaurave, tiro. ⁷³Mwitaa timwase sia muasaaqama mwauvanta mwiraqi ntivi mwausua Pitaava mwaunani uro nenta mwirara tinta, Sisasira nraaqiaravaravano mwi mwatanaasua mwariavara qutaama revaqa nkuua mwi mwatanaava aasuma mwariaro. Mwisua tiri kua kuantase tianemase revaqa kuantase ti mwariaro, tinta.

⁷⁴Mwisua mwitaa tuvaro Pitaava qava saqu iqiqaa se tiro, Ne sia qutaa kua tiariro Kotiva soma ni nuqutu saanarove. Ne qutaa tuko. Né ti mwaria vaintira sia ne mwira takuaurara né tiavo, tiro. Pitaava mwitaa tuvaro vaa kukoraaravano qukarora.

⁷⁵Kukoraaravano qukarero suvaro Pitaava mwiraqaantai Sisasiva timwa

mwu kuara riero. Sisasiva mwitaa turave. Kukoraaravano sia qukarairara re taaramo nrau niara tira sia ne mwira takuaurave tinarave tu kuara Pitaava riatero mwiva mwaaqani vuvaro mwira mwuntusavano sia suqe suvaro mwiva nroraqamase natora.

Sisasira qunama tora

27 ⁵⁷Ena suvaro Arimatianyaava vaaqara irainara mwato vaintiva uro ne. Mwira utu Sosepiva mwiva Sisasira nraaqiaravano mwaura. ⁵⁸Mwi vaintiva uro ne Piraativa mwauraqi uro Sisasira mwavana miqe mwaqina qunama taase tuvaro Piraativa nrai naqu vaintisua titero Sisasira mwavana mwira mwiate tuvaro ⁵⁹Sosepiva uro Sisasira mwavana satariqaantai itu mwataqaa se qaraasa vaaqa tasuqu vaaqara mwarase mwira nraavumase ⁶⁰mwaqi untu nrai naantiara qutu vuarinarara rietaro ori ukutoraqi mwira mwate nrora ori mwo mwira raapuqi vi ori ukutora mwira oqaa suvaite mwini se vuvanta ⁶¹Mariaava Makataaranyaavavaqa, mwira kokova mwo Mariaavavaqa, mwitana mwataqaa mwauvaro mwutu mwatani Sisasira mwiraqi qunamato oriva vaura.

MAAKI

Vaintivano sara suku pisaqi vurara tura

4 Sisasiva nruka tosani uro mwariro nraase qora mwasaasa timwa nyiase tuvanta nraase qora vaaqaravano ntunu nukaama mwainta mwira ututuma sovarora tiro, Sisasiva pisero mpotuqi uro mwaari nero mwiraqi mwataqaa mwairo nramaiqaa mwauvanta nraase qoravano mwutuni nramai tosana mwaura.

²Mwisua nramai tosana mwataqaa mwauvaro Sisasiva mwo kua mwo kuaqaa nuase tiro timwa nyura.

³Sisasiva tiro, Ne tiarinta riaate. Vainti mwovano sara suku pisarero vurave. ⁴Mwiva sara suku pisaqi uro vuraro sini sukuvano aara tosani untu nuvaro kurivano mwiri mwira nramwa sorave.

⁵Mwitaa suvaro sara suku mwonravuvano ori mwataqaa untu nuvaro mwatavano sia mwevaniqama vau mwatava vasuvarora tiro sukuvano untu niro vaavaama kutovaro ⁶suarivano nrinero itamaqi viro aasaraqama sovaro mwira tuqavano sia mwataqi mwevani vurara tiro, aasarama urave.

⁷Mwitaa suvaro sara suku mwonravuvano kuankusa kutoraqi untu niro kuankusa vaqamase nivuvaro kuankusavano suku mwira numwaqu sovaro sukuvano sia tava riorave.

⁸Mwitaa suvaro sara suku mwonravuvano suqe su mwataqaa untu niro suqemaseniviro uro suqema tava riatoro sini suva mwira aatarase niviro uro suqe tava vaaqara tava riatoro sini suva mwira aatarase niviro uro suqe tava vaaqara tava riatorave, tiro.

⁹Sisasiva mwi kuaqaa nuase timwa taiqase tiro, Ini aato vasirente mwi kuara qintutamase riaate, tiro.

¹⁰Sisasiva kua timwa nyi taiqa sovanta nraase qoravano nyiari mwaaqa nyiari mwaaqa vuvaro Sisasiva nraria mwauvanta mwira nraaqiara ¹²nrvuvanovaqa mwo susuavaqa Sisasiva mwaunani nrinenta Sisasiva mwi kuaqaa nuase tu osarara sia qintutama siraitinta, mwisua Sisasira mwata riovaro ¹¹Sisasiva mwisua timwa nyiro tiro, Kotiva nraase qoraqaa naqisiari kuara qumpau tai kuara mwi kuara Kotiva iniara qaqi sairanta mwi kuara osara riaate timwase mwiva qaqi nraase qora qaqini mwaisua mwi kuara osara sia qintutama sera timwa nyiane tisana ne mwi kuaqaa nuase mwisua timwa nyitana sia mwi kuara osara mwisua timwa nyuko.

¹²Ne mwo kuaqaa nuase tiarinta nraase qoravano rientama sia qintutamase rieverave. Mwisua ni kuara aato tarase sia qintutamase rieverave. Mwisua nyiari sia suqe si airara qaqira pisaisarove Kotiva mwisua nyiari sia suqe si airara mware kuara nukaama nataanarove, tiro.

¹³Sisasiva mwitaa timwase mwonravusuara tiro, Né mwo? Ne mwi kuaqaa nuase tu osarara né siave qintutama riaavo? Né sia mwi kuara osara qintutama riaraitinta naantiara ne mwo kuaqaavaqa nuasena tiari kuara né ntataama senta so qintutamase rieverave? ¹⁴Ne ota mwi kuaqaa nuase tu osarara ini timwa nyirenave.

Vaintivano sara suku mwataqi pisora mwi kuara osara vairero Kotira kuama vaiso.

¹⁵Sara sukuvano aaraqaa untu nora mwira osara vairero vainti nraase qora mwonravuvano mwi sukura votaama mwariasuave. Mwi vainti nraase qorasua Kotira kua riaavaro Saataaniva

nrinero mwisua vu aato mwuntusaqintai mwi kuara navisi mwarairave.

¹⁶Ori mwataqaa untu ni sukura os-ara vairero nraase qora mwonravu- vano mwariasuave. Mwinravusua Kotira mwasaasa rienta mwi kuarara riaria- masemwariavaro ¹⁷kuavano sia mwisua mwuntusaqi visanta mwi nraase qorasua sia mwi kuara mwo nrau mwo nrau ri- araitinta mwariavanta, mwi kuara saara mwo siasua mwisua sia suqema utu ny- atare siavanta mwisua tiri rivorave tinta Kotira kua vaa qaqira pise mwaria vainti nraase qorasua mwariarave.

¹⁸Nraase qora mwonravuvano kuankusa kutoraqi piso sukura votaamase mwariasuave. ¹⁹Mwi nraase qorasua Kotira kua rienta mwiraqaantai mwisua mwataqiaa irainarara nroraqamase riaqinta vitanta monorave mwo irainararave riariamaqi vitanta mwo irainara mwo irainara mwararenta riaqinta vinta Kotira kua qaqira pisaavaro Kotira kuavano sia mwi nraase qorasuaqi vaisanta mwariarave.

²⁰Mwisua mwitaa siavanta mwo vainti nraase qoravano suqe mwataqaa untu ni sukura votaama mwariasuave. Mwi nraase qorasua Kotira kua rienta mwi kuarara qutaave tinta mwi kuara riaqinta vinta suqe aira Kotirani mwaqi vuarave. Mwisua sininravuvano Kotira kua rietanta aatarase suqe aira Kotirani mwaqi vinta mwariavanta sini nraavuvano mwisua aatarase suqe aira Kotirani mwaqi vinta mwariavanta sini nraavuvano mwisua aira aatarase suqe aira Kotirani mwaqinta vuarave, tiro. Sisasisiva mwi kuara turama.

Sairasiva Sisasisira uro vitora

5 ²¹...Sisasisiva mpotuqi viri nane nrukaqi tare sinyaa tarasini vuvanta mwini nraase qora vaaqaravano suntu nukaa nukamase Sisasisiva mwaunani

ututuma mwauvaru ²²vainti mwovano mwi mwatusaraqi mwaara nraavuqaa naqisi mwauva Sairasiva mwiri nriru Sisasisira takue uro mwira iqutarani untu niro ²³mpo se tiro Sisasisirara tiro, Ni naavuravano qutuariva mwataqa vaiso. Revaqa vaa nritara rena saqu mwiraqaa mwatairaro mwira qaravano taiqairaro so qaqi mwariarive, tiro. ²⁴Mwi vaintiva mwitaa tuvaro Sisasisiva mwiravaqa vura.

³⁵...Sisasisiva mwiravaqa aarana vi mwauvanta vainti mwonravuvano Sairasira nraavuqintai nritanta Sairasira vitanta mwirara tinta, Mpo, ri raavuravano qutu viso. Mwaara ti mwai vaintira re sia navaata vuane, tuvaro ³⁶Sisasisivavaqa mwinravusua kua riero mwaara nraavuqaa naqisu vaintirara tiro, Sia aatu siane. Re niara nroraqamase riaane, tuvo.

³⁷Sisasisiva mwitaa timwase mwiva Pitaaravaqa, Semisiravaqa, Semisira qata Soniravaqa, mwinravusua aasu ntita mware ³⁸uro Sairasira nraavuqi uro takuovanta vainti nraase qoravano nroraqama senta mpo tinta nate mwauvaru ³⁹Sisasisiva nraavuqi mwaari nero tiro, Narare né nate mwariavo? Mwi kuaasiva sia qutu viso. Mwiva qaqi vaite mwaiso, tuvo. ⁴⁰Sisasisiva mwitaa tuvanta mwisua Sisasisiva tu kuarara qaqi aaritari suvaro Sisasisiva esaa nraase qora raaqu mwaaqani se kuaasi mwira nrosua qosuavaqa, taaramonravu nraivaqa nrusuavaqa, Sisasisiva mwinravusua aasu ntita mware kuaasivano qutu vunani uro ⁴¹mwira saqu tuaarere nrari kuantantai tiro, Tarita kumi - mwaa kuaasio, ne riarara nti vuane tuko, tiro. ⁴²Sisasisiva mwitaa tuvaro mwi kuaasiva vaa ntiviro nrue mwauvo. Mwi kuaasiva 12 isi mwarasova ntiviro viro nriru mwauvanta mwinravusua mwira takuenta mpo mpo tinta saqu nunkinkiraara tenta tinta mwauvaru

⁴³Sisasiva mwinravusuara irora siro tiro, Né mate takuaa airara sia mwo vaintivaqa timwa nyiate. So mwaa kuaasirara sara aasu mwiate, tuvo. Sisasiva mwi kuara turama.

**Sisasiva pata sara
vaaqara vaqamase nura**

6³¹Mwo ena vaaqara nraase qoravano Sisasira takuarenta vitare nritare si mwauvanta Sisasivavaqa nrai vaintivaravaqa sia so sara nrenta qaqi mwauvaro Sisasiva mwitaa tiro, Viviaqenravu sia vaintivaqa sisanta uro mwariare, tiro. ³²Mwitaa timwase nrai vaintivaravaqa ntitero mpotuqi mwaari nero nramai nrukaqi tarero qumina santa virero vura.

³³Mwinravusua mwini senta vuvanta vaaqara nraase qoravano mwinravusua takuenta mwinravusua mwini virenta sunaniara rienta mwo mwatusaqi mwo mwatusaqintai mwisua sanenta nramai nruka tosantata mwata nuna sanenta uro Sisasiva vuase tunaniara mwisua nanenta uro nenta.

³⁴Mwisua nanenta uro novaro Sisasiva uro ne mpotuqintai mwataqi mwaavi ne takuovanta nraase qora vaaqaravano nukaa sinta mwauvaro Sisasiva mwisuara mpo tiro mwitaa tiro, Vaintivano sia sipisipiqaa naqisi mwarisanta sipisipivano nyariara sampi nrue mwaria sipisipisua mwisua votaasua mwaa nraase qorasuavaqa sampi nrue mwariavo, tiro. Mwitaa timwase Sisasiva mwinto mwaitaro mwisua mwo kua mwo kua timwa nuvo.

³⁵Sisasiva kua tiaqi vuvaro suarivano tukiro vuvanta Sisasira vaintinravuvano mwirara tinta, Mwaini qumina mwatasantave. Ena siaso. ³⁶Re nraase qora ntusi tiranta mwisua mwo mwatusa mwo mwatusa nruenta ori ninta sara

mwaraate. Mwisua sia saravaqa mware nriasuave, tuvo.

³⁷Sisasira vaintinravuvano mwitaa tuvaro Sisasiva qao tiro, Néntavano sara mwisua niate, tiro. Mwitaa tuvanta mwinravusua qao tinta, Te nrora orive 200 kinaave sove ninta sara mwasenta mwisua niaraarave? tuvo.

³⁸Mwisua mwitaa tuvaro Sisasiva nrai vaintinravu mwata riero tiro, Nara nara mpereti sarave vaiso. Né uro takuaate, tiro. Mwitaa tuvanta mwinravusua uro takuenta Sisasira timwa mwinta tinta, Mpereti sara nkuua saquru aasu vaiso. Tavusa taarama aasu vaiso, tuvo.

³⁹Mwinravusua mwitaa tuvaro Sisasiva nraase qorara tiro, Né esaa musau santa mwataqaa mwariate, tiro.

⁴⁰Mwitaa tuvanta mwisua mwo santa 50 nravuvano mwataqaa mwauvanta mwo santa 100 nravuvano mwataqaa mwauvanta mwitaamaqi vinta vinta esaa nraase qoravano mwataqaa mwauvaro ⁴¹Sisasiva mpereti nkuua saquru mwase tavusa taarama mwase naavuni takuetaro Kotirara saparamase sarara suqemave, tiro. Sisasiva mwitaa timwase mpereti sara uveqase mwiva nrai vaintinravu niro tiro, So né sara mwarenta uro mwisua nivanta mwisua esaa nraate, tiro. Sisasiva mwitaa timwase mwiva tavusa taaramavaqa mwase airase nyuvo.

⁴²Sisasiva mwi sarara nrai vaintinvaranravu nyuvanta mwinravusua uro nraase qora nyuvanta mwisua esaa so nrorama. ⁴³So nrovanta Sisasira vaintinravuvano mwiraqaantai vunato tuara nrora tua mwarenta uro nraase qoravano mperetivaqa tavusavaqa nretanta viti piso sarara suntu senta nrora tua 12 nravu ntunu senta kuraama sorama.

⁴⁴Mwi enara 5000 qoravano mwi sarara nrovanta nraase vaaqaravanovaqa mwi sarara nrorama...

Sisasiva Vatimiasira vu mpaira sora

10⁴⁶ Sisasiva nrai vaintivaravaqa viro Seriko mwatusani uro viro mwi mwatusara aatarero vire suvanta nraase qora vaaqaravano mwira vataqinta vi mwauvaru vu qimpa vu vaintiva Vatimiasira Timiasira mwaaquvano mwariro mwitaa su irainarara naaru tiro miate ti mwau vaintiva aara tosani mwataqaa mwairo.

⁴⁷ Mwiva mwini mwaitaro Sisasiva Nasaretinyaava nritaraarirara riero mwiraqaantai mwiva nroraqamase Sisasirara saparamase tiro, Sisasio, Ntevitira mwaaquo, re niara mpo tiane, tuvo. ⁴⁸ Vu qimpa vu vaintiva mwitaa tuvanta nraase qora vaaqaravano mwirara irora tinta, Re o suvaitaane, tuvaro mwi vaintiva sia mwisua kua riarero qava nroraqamase saparamase tiro, Ntevitira mwaaquo, niara mpo tiane, tiro.

⁴⁹ Vatimiasira mwitaa tiaqi vuvaro Sisasiva mwiraqaa ntiviro mwairo tiro, Sapara sivaro nriarive, tuvanta mwisua vu qimpura saparamase tinta, Re riarimase mwariane. Nti vuane. Mwiva ri sapara siso, tinta.

⁵⁰ Mwisua mwitaa tuvaro vainti mwiva nrai vaaqa utora raaqu qaqini se ntiviro Sisasiva ntivi mwaunani vuvaro ⁵¹ Sisasiva mwira mwata riero tiro, Ne ri ntataa siase tukare re nriraro? tuvaro vu qimpa vuva tiro, Mwaara tiara vaintio, re ni mpu mpaira saane tina nrukavave, tiro.

⁵² Mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Re so vinarave. Re niara mwiva so ni saisaqa sianarove tiararoma ri vuvano suqema viso, tiro. Sisasiva mwitaa tuvaro mwira vuvano mpaira vuvaro mwi vaintiva so takuora. Mwiva so takuova Sisasivavaqa mase aarana vura.

Uaini sana mwara tutoraqaa sia suqemase naqisu vaintisuara tura

12 Sisasiva mwitaa timwase mwo kuaqaa nuase mwisua timwa nyiro tiro, Vainti mwovano uaini sana mwara tute tosani urisa rate mwata kukuse uaini tava tatarira ututuse vaivaraara tainta utute mwate niarani mwo mwatani virero siro mwo susua timwa nyiro tiro, Né ni uaini vutaqaa ninani naqisi matenta né sini uaini tava siqisenta nénta mwaretanta sini uaini tava mwara ninani mataate, tiro. Mwitaa timwase mwiva niarani mwo mwatani vurama.

² Mwini uro mwauvaru uaini tava siqu enava nrinovaro mwiva nrai aira vainti mwo titero tiro, Re uro ni nraasoqaa naqisi mate mwaisuara tiranta uaini tava ninanivaqa siqi mataate, tuvaro ³ mwira aira vaintivano mwini vuvanta mwira nraasoqaa naqisi mwate mwau vaintisua mwira aira vainti navaatavu senta saavuqaantai mwira nuqutuse mwatenta sia uaini tava siqi mwiraitinta, qaqi mwira titovaro uro nane vura.

⁴ Qaqi uro nane vuvaro nraaso gova nrai aira vainti mwo titovaro vuvanta mwira nraasoqaa naqisi mwate mwaisua mwira aira vainti qiata rasenta sauri irainara mwurama.

⁵ Mwitaa suvaro nraaso gova nrai aira vainti mwo titovaro vuvanta mwisua mwira rusenta. So mwitaamaqi vinta sini mwira aira vainti titosua saavuqaantai nuqutusenta sini rusorarama tina.

⁶ Mwira aira vaintinravu taiqa sovaro vainti nkuaiaqa aasu mwaura. Mwi vaintiva nraaso qora mwaaquvano mwauvaru mwira gova nrai mwaaquara mwuntusa nuvaro mwau vaintiva mwauvaru mwira gova mwiravaqa naantiara esaara titero tiro, Mwisua ni maaqu takuenta niara mwira

mwaakuve titanta mwira suqema mwatevarave, tiro.

⁷Mwitaa timwase nrai mwaaku titovaro mwini vuvanta mwira nraasoqaa naqisi mwate mwau vaintisia mwira mwaaku takuenta nrai timwa mwi nrai timwa mwinta tinta, Mwira qova qutu viraro mwaa vaintiva nrai qora mwatavaqa mwitaa irainaravaqa mwaraarivama mwaiso. Mwaraiqaqe te mwira rusaararo mwiva mwarare siari irainarava tirini aasu vasiarive, tinta. ⁸Mwisua mwitaa timwase mwira mwaaku navaatavuse ruse mwaatani mwaati mwira pisorave, tiro.

⁹Sisasiva mwitaa timwase mwiva nraase qora mwata rie tiro, Mwisua mwitaa surara tiro, nraaso qova nrai mwaaku rusorara ntataave sianarove? Nraaso qova nrine nrai nraasoqaa naqisi vaintisia ru taiqase mwonravuara tiro, Né ni nraasoqaa ninani naqisi mataate, tianarove. ¹⁰Né siave Kotira vukuqi mwaa kuara saara nitanta riaavo? Mwi kuava mwitaama tiso:

Ori nraavu utitanta mwo oriara sia suqe orive timwase qaqira pisaa oriva mwi oriva pusa oriqama viso.

¹¹Kotiva mwi orira mwarase nroraqama sairara tinta, te Kotira aira takue-tanta suqe airave turo, turave.

Kotira vukuqi mwitaama qumwaara torave. Né siave mwi kuara qumwaara tetantave qintutama riaavo? tiro.

¹²Sisasiva mwitaa tuvanta Iutaa nrora vaintivaravano qintutama riovaro Sisasiva uaini vutaqaa nraqisi mwato vaintisuara titaroma mwiva mwisuaqaa nuase tuvanta mwisua Sisasira navaatavuse ko mwiare timwatenta nraase qoravano mwiraqi suntu nukaa nukasusua tiri irora sivo tinta mwisua aatu sinta sia Sisasira navaatavu saraitinta, qaqira pisenta vurama...

**Sisasiva Pairaativa
mwaunani vitaqinta uro sora**

15 Mwi qararaara toqaqi Kotira aira mwara mwatate mwau vaintisia mwisua nrora vaintivaravaqa, Iutaa nrora vaintivaravaqa, mwaara osara ti mwau vaintisuavaqa, esaa kaanasori vaintivaravaqa, mwisua suntu nukaama vinta mwaitanta mwisua tiare tu kuara suntu nukaama mware Sisasira seni sanaqaantai mwira rumpa mware Pairaativa kamaanira nrora vaintivano mwauraqi uro sora.

²Uro sovaro Pairaativa Sisasira mwata riero tiro, Qutaave re Iutaa mwatanyaa-sua ntaarunya vaintivano mwariaro? tu-varo Sisasiva tiro, Re tiarava ne mwaa mwivama siso, tiro. ³Mwitaa tuvanta Kotira aira mwara mwate mwau vaintisia mwisua nrora vaintinravu mwo kua mwo kua saara Sisasira irora si mwauvaro ⁴Pairaativa mwisua kua rietaro qava Sisasira mwata riero tiro, Re siave nyarivaqa tinarave? Mwisua vaaqara kua saara ri irora si mwariavo, tiro.

⁵Mwitaa tuvaro Sisasiva qava kem-pusaqamase sia kua tiraitiro mwauvaro, Pairaativa vaaqara aato ti mwaura.

**Naqu vaintisia Sisasira kuaaritarama
mwatenta mwira nuqutura**

¹⁶Pairaativa nrai naqu vaintisia ntaquqi Sisasira pisovanta mwisua mwira vitaqi uro kamaanira nraavuqi se mwisua nyiari sena naqu vaintisia esaa sapara sinta suntu nukaama mwainta ¹⁷Sisasirara mwoqanyaa kua tinta ntaarunyaa vainti vaaqa votaa sura rumpa mwataare tinta nraare vaaqa rumpa mwatenta mwiraqaantai quki sana mwarase qututumase ovaqa votaamase Sisasira qiataqaa qumwa-tenta ¹⁸munaqamase mwisua nyiari ntaqu vuriqaa mwatetanta muna kua

timwa mwinta tinta, Iutaa mwatanyaa ntaarunyaa vaintio, re mwarirave? tinta. ¹⁹Mwitaa timwase mwisua saavuqaantai Sisasira qiata nukavusenta mwiraqa taara visise mwira vuqaa tori naquntanenta muna riariasitanta mwaura.

²⁰Mwitaamaqinta vitanta mwira nuqutu senta aaritara sinta taiqase mwiraqaantai mwisua nraare vaaqa rumpa mwatora avanuse Sisasira nrai tuavaaqa utu mwatenta mwira satariqaa niri rutenta siritarenta Sisasira vita mwarenta vurama.

Sisasira satariqaa niri rutenta siritora

²¹Naqu vaintinravusua Sisasira satariqaa niri rutenta siritarenta sitanta mwira vitaqi mwatusa mwaaqani aarana vi mwauvaro vainti mwovano mwira utu Saimoniva mwintairo nrora mwtatusani virero suvanta mwisua mwirara kempusaqamase tinta, Sisasira satari re mwara qu mwarera uro mwataane, tuvaro Saimoniva mwira satari mwara qu mwarero uro mwatora. Saimoniva Sairini mwatanyaava mwiva Arekisantasua Rupusua mwitana qovama mwaura.

²²Mwisua Sisasira vitaqi uro qumina santa Korokotave tunani sora. Korokota mwaa kuaqaqintai tirenta, Qiata Mwusaari santave, tunani Sisasira uro se ²³uaini nramai mwiraqi sunkavu irainara kuantase mwato nramaira mwira mwirenta suvaro Sisasiva sia nrora.

²⁴Sia nrovanta mwisua mwira satariqaa niriqaantai rutenta mwira tuavaaqa mwarase ntasua ntasua so mwarevarave timwase mwisua kaati ruanema setanta ori pisetanta Sisasira tuavaaqa ntusamase mwarora.

²⁵Toqaqi suarivano mamatama vauvanta Sisasira satariqaa rutora. ²⁶Mwira satariqaa rutenta Sisasira qiatani kua

mwo mwira ko timwa mwato kuara qumwaara ratenta satariqaa rutovaro mwi kuava mwitaama tiro, MWAA VAINTIVA IUTAA MWATANYAASUA NTAARUNYAA VAINTIVE, tiro. Mwi qumwaarava mwitaama vaura.

²⁷Mwisua Sisasira satariqaa rutetanta Sisasiravaqa vainti taaramavaqa rutovanta mwitana muara mware mwausua mwauvanta mwisua vainti mwo Sisasira saqu tanaranani niri rutenta vainti mwo Sisasira saqu saantotanani niri rutora. ²⁸(Sisasiravaqa mwitanavaqa rutorara tiro, Kotira vukuqi kua mwo qumwaara tova mwiva qovara sura. Mwitaama tiro: Mwiva sia suqe si vaintisia vaqamase mwarianarove, tura.)

²⁹Mwitaama rutovanta nraase qoravano vitare nritare sinta mwiri takuenta nyari vauru iqisenta Sisasira sia suqe kua timwa mwatenta tinta, Qike, re tira, Kotira nraavu mpaara senama taaramo enaqaa aira mwaretanama qava soqa taiqa saasarave, tianara mwo? ³⁰So rena saisaqa siane. Rena satariqaantai miavi naane, tinta.

³¹Mwisua mwitaa ti mwauvanta mwisua tunemasenta Kotira aira mwara mwate mwausua mwisua nrora vaintivaravanovaqa, mwaura osara ti mwau vaintisuavaqa, mwisua Sisasirara aaritarama mwate tinta, Mwiva mwo siasua nraasu saisaqa si mwaiva siana nrai so saisaqa sianarave. ³²Mwiva Kotiva titai vaintiva Mesaia vaintivanove mwaiso? Mwi vaintiva Isaraari mwatanaa ntaarunya vaintivanove mwaiso? Saqe te mwaitanta takuaararo mwiva nrai satariqaantai miavi nero mwtani tukirere te mwirara qutaa tiare, tinta...

Sisasiva qutu vuraqintai qava qaqi ntivura

16 Sarareqaa Iutaa mwatanasua mwaura ena taiqovanta Mari-

aava Makataaranyaa nraasevanovaqa, mwira kokova Iemisira nrovavaqa, Saromevavaqa, mwi nraasesua ori aquse suqemase mwunta vu irainarara mwaqinta Sisasira mwavanaqaa qumwatarenta vura.

²Saante toqaqi suariano mwirini nruvanta mwinravusua Sisasira qunama toraqi virenta vura. ³Aarani vitanta mwinravusua nrai mwata rie nrai mwata rie sinta tinta, Tenravu mwini uro naararo ntavave ori nrora qentana suvaito orira raaqu timwataarove? Mwi oriva nrora orima vaiso, tinta.

⁴Mwita timwase mwinravusua nrinenta takuovaro ori qaqinani raaqu qaqini sova vaura.

⁵Orivano mwitaama vauvanta takuenta mwinravusua oriqi mwerane takuovaro vainti mwo qaraasa vaintivano tasuqu tuavaaqara ututo vaintiva mwiraqi sini saantaqi mwataqaa mwaura. Mwiva mwiraqi

mwauvanta mwira takuenta mwinravusua aato suvaro ⁶mwiva tiro, Sia aatu siate. Sisasira Nasaretinyaara satariqaa rutaa vaintira nénravu mwira mpuaasi mwariavo? Mwiva sia mwaaqi mwaiso. Mwiva qaqima ntiviso. Nénravu takuaate. Mwaini mwira mwataanani siama mwaiso. ⁷So mwaa kuara mwaqinta uro mwira nraaqiaravaravaqa, Pitaaravaqa, timwa nyiate. Mwitaama timwa nyiate. Mwiva naane ini ntuni Kariri mwatanima viso. Nénravuvaqa mwini uro vinta mwira takuevarave. Ntaaru mwiva mwaitaro mwirara ininravu timwa nyura mate mwivama qovarama viso. Mwi kuara timwa nyiate, tiro.

⁸Mwiva mwita tuvanta aatu sitantara tinta mwinravusua Sisasira qunama toraqintai mwevane sanenta aarani vintanta sia mwosuavaqa timwa nyiraitinta vura.

RUKI

Taqe nraase mwira mwaaquara tura

7¹¹...Sisasiva mwo mwatusa mwira utu Neni mwatusani vuvanta mwira vaintivaravanoqa vaaqara nraase qoravanoqa Sisasira vataqinta vuvaro¹² Sisasiva mwi mwatusara qentaqaa uro takuovanta mwi mwatusaraqintai nraase qoravano qutu vu vaintira mwarenta mwira qunarenta timwa tenta nrurama.

Qutu vu vaintiva taqe nraase mwira mwaaquvano mwauvanta vaaqara nraase qoravano mwi nraaseravaqa mwasenta nruvaro¹³ Sisasiva mwi nraasera takuovaro mwira mwuntusa nruvaro Sisasiva mwi nraaserara mpo se tiro mwirara tiro, Sia nataane, tiro.¹⁴ Sisasiva mwitaa tiate uro qinkera tumwarovanta vaintinravuvano qinkera mwira mwarosua mwiraqaa mwataate mwauvaro Sisasiva tiro, araasa vaintio, ne riana qaqi nti vuane tuko, tiro.¹⁵ Tuvoro qutu vu vaintiva ntiviro quturaqintai ntiviro kuavaqa tuvaro Sisasiva mwi vaintira nrai nrora mwurama.

¹⁶ Sisasiva mwitaa suvanta vainti nraase qora esaa nroraqamase aatu itovanta Kotira utu tuaare renta tinta, Mpo paropeti vainti nroravano tiri vutaqaa qovarama viso. Te Kotira nraaqiara suraro mwiva sia tiri pisaivave, tinta. Mwisua mwitaa tuvaro Sisasiva aira mwaro mwasaasava esaa Iutaa mwaatanivaqa Iutaa mwata mwataqa vau mwatusaniravaqa viro mwi kuava vitaro nritaro suvanta esaa mwi kuara riorama.

Kotira aatu aasu aatu sinta mwariate turama

12⁴ Ni namwunaao, ini mwavana aasu rusesua sia mwisua aatu aatu siate. Mwisua ini rusenta ini mwanaravaqa sia so rusevarave.⁵ Né ntara aatuve sivara siavo? Saqe ne ini timwa nyiase. Né Kotira aatu aatu siate. Mwiva kempusaqa siva mwaitaro mwiva vainti mwo ruse mwiraqaantai so mwi vaintira qutu visua vuanani untu pisaizaro mwaiso. Eo, ne iniara tina, Né Kotira aatu aatu sinta mwariate tuko, tiro. Sisasiva mwi kuara turama.

Vaaqara irainara mwatato vaintirara turama

¹⁵...Sisasiva esaa vainti nraase qora timwa nyiro tiro, Né surauri mwariate. Né vaaqara irainarave vaaqara monove mwarenta mwirara nroraqamase nau riqi vivo. Né vaaqara irainara mwatate so mwaiqi vuaraarave tivo. Vaaqara irainaravano sia ini saisaqa siranta né suqemase mwaiqi vivarave, tiro.

¹⁶ Sisasiva mwitaa timwate mwiva mwo kuaqaa nuase timwa nyiro tiro, Vainti mwovano vaaqara irainara mwatova sarasaapa mwo utuse mwiraqaantai vaaqara sarasaapa mwase¹⁷ nrai timwase rie tiro, Ne ntaa nraavuraqive mwaa sarasaapara mwataasarave? Esaa ni nraavuqi sarasaapavano suaiqa siso, tiro tuvo.

¹⁸ Mwitaa timwate mwiva qava tiro, Saqe ne esaa nraavu nuquraasena qava nrora nraavu vaaqara nraavu soqasena mwiraqi sarasaapavaqa mwitaa si irainararavaqa mwataase.¹⁹ Ne mwi airara taiqa sena mwitaa tiase, Ne suqema mwauko. Vaaqara sarasaapavaqa vaaqara irainaravaqa vaisana ne vaaqara isi qaqi mwaiqi vina mwaa sarasaaparavaqa nramaivaqa

namwazi vana suqemase mwariasarave tiase, tiro.

²⁰Mwi vaintiva mwitaa tuvaro Kotiva mwira timwa mwirotiro, Sia ri ru aato vaisarave. Mate enaqi re qutu vinarave. Re qutu viraro rena tutaa tiana irainarara mwovano mwi irainarara mwaraanarove turave, tiro.

²¹Sisasiva nraase qora mwitaa timwa nyiro mwi kuara taiqase mwiva mwisuara tiro, Vaintivano soqaara aasu nau riazira viro esaa soqaa vaaqara mwatataiva mwairaro Kotiva mwi vaintirara tiro, Ri soqaa qumina irainarave. Ne takuaukara re mwaaqu vainti mwariaro. Re qaqi qutu vinarave tianarove, tiro. Sisasiva mwi kuara mwitaa turama.

Raumpirima vu vaintirara

15 Sisasiva mwaa kuara timwa te tiro:

¹¹Nraaru vainti mwovano qora nraaqiara taarama mwatatova mwauvaro ¹²naantiaraava mwaitaro nrai qorara tiro, Naantiara re ni miase tina irainarara mate vaa miane, tiro. Mwitaa tuvaro mwira qova nrai mwato irainarara nuqaagamase nrai nraaqiaratana mwora mwirotiro ¹³mwira mwaaqu naantiaraava pataqaa mwaitaro mwira qova nrai mwu irainarara mwosua nyiro ori mwarero untu niarani mwo mwatani mwariase tiro vura.

Mwiva niarani mwo mwatani viro mwini mwaitaro mwiva sia suqe vaintinravuvaqa mwariqiro viro ¹⁴nrai ori uro taiqa sero. Mwira orivano taiqa vuvuro mwauvaro mwi mwatarani sia saravaqa vaunani nrora qaaranovaro ¹⁵mwiva mwaaqu vainti mwaitaro mwi mwatanaasua mwo vaintiqaa aira mwarorama. Mwiva mwo vaintiqaa aira mware mwauvaro mwirara uro quara sara nyiane tuvaro ¹⁶mwiva quara sara

nyiro tiro, Mpo, nevaqa quara sara viti nyura nraatarave tuvaro mwira sara mwiari vaintiva sia mwauvaro ¹⁷nraataa suvaro mwi vaintiva mwariro aato tusero nau riase tiro, Ni nkora saiqqa vaintivaravano vaaqara sarasaapa nre mwariavana ne mwaanto mwaitana sara nraataa sisana mwauko. ¹⁸Saqe ne nena nkova sinani nanena vuase. Ne uro nanena mwirara mwitaa tiase. Ni nko, ne Kotira vuqaavaqa ri vuqaavaqa qaqiraqa si airara mwarauko. ¹⁹Ne mwitaa sinarara tina, ne sia so ri nraaqiara suqeva mwariasarave, Ne ri saiqqa vainti aasu mwariasarave. Ne uro nanena ni nkora mwitaa tia mwiasa, tuvo. ²⁰Mwi vaintiva mwitaa tiasero mwiva ntiviro nrai qova sunani nrurama.

Mwiva mwini aarani viro mwira qora nraavu mwataqa nruvaro mwira qova mwira mwutu takue mwiva mwirara riariamase sanero uro mwira mwaaqu navaatavuse mwira suvuqamase mwauvaro mwira mwaaquvano tiro, ²¹Ni nko, ne Kotira vuqaavaqa ri vuqaavaqa qaqiraqa si airara mwarauko. Ne mwitaa sukavara tina, ne sia so ri nraaqiara suqeva mwariasarave, tuvo.

²²Mwitaa tuvaro mwira qova nrai aira mwaro vaitirara timwa nyiro tiro, Né uro tuvaavaqa suqera aasu mwaqinta mwiri mwira mwiate. Saantavavaqa iraravaqa mwasenta sumwataate. ²³Purumakau nraatavaqa rusenta suntaate. Mate mwaasua mwirara riariama saare. ²⁴Ni maaquvano qutu viso tukaro qaqi nrinaiso. Ni nraaqiaravano raumpirima viso tukaro qaqi qovarama viso, tuvo. Mwira qova mwitaama timwase riariamase sarasaapa mwase mwisua mwira vaasua utunurama.

²⁵Mwisua mwira vaasua uti mwauvaro mwira vasaava saiqaqintai nrinero riovanta ²⁶isi ti mwauvaro riero mwiva nrai qora aira vainti mwo mwira riovoro

mwiva mwitaa tiro, ²⁷ Ri qatavano mw-
evantai nrinai saru ri qova mwirara ri-
ariamase purumakau nraati rusero sunta
mwataiso. Mwiva ri qata suqemase vi-
tase mwitaa riariamase mwaiso, tuvo.

²⁸ Mwitaa tuvaro mwira vasaava
mwauvaro rara itovaro iqiru tusero sia
nraavuqi virero mwaatani mwauvaro
mwira qova mweva nero mwira sapara
suvaro mwira mwaaquvano mwitaa
tiro, ²⁹ Ne vaaqara isi ri aira mwarenta
mwaitana sia ne mwo enavaqa ri
kua anuutuko. Ne nena tontivaravaqa
riarima saare tukara re sia memeraa
nraati mwonku nuqutu sera ni miaro.
³⁰ Mwaava ri mwaaquvano nraaserara
nuaararo mwaitaro mwiva re mwiana
irainarara mwarero untu taiqase untu
nane nrisarama re mwirara purumakau
nraati suqera qumina mwirara nuqutu
sera mwiaro, tuvo.

³¹ Mwitaa tuvaro mwira qova qao tiro,
Ni maaquo, re nivaqa mwariaravave. Ne
mwu irainarara tentatana mwataunar-
ave. ³² Ri qatavano qutu viso tukaroma
qaqi nrinai saru. Mwiva raumpirima viso
tukaroma qaqi qovarama viso. Mate te
mwirara riariamase mwariare, turama.
Sisasiva mwi kuara turama.

Sisasiva Rasarusirara tu kuara

16 ¹⁹ Sisasiva mwitaa timwa sero
mwiva mwo kua nraase qora ntu
nusua timwa nyiro tiro, Vainti mwovano
vaaqara irainara mwatatova suqe tu-
avaaqa nukutova mwo nrau mwo nrau
suqe su sarara aasu nretaro mwauvo.

²⁰ Mwi vaintiva mwi sarara aasu
nretaro mwauvaro vainti mwovano
mwira utu Rasarusiva mwauvanta
mwosua mwi vaintira vitenta uro
vaaqara irainara mwato vaintira
gentaqaqaa i sovaro mwiva mwinto
mwauvo. Mwi vaintiva sia irainaravaqa
mwato vaintiva mwaaqu vaintivano
mwauvaro nrumwaaravano esaa

mwira mwavanamaata vauvaro ²¹ mwi
vaintiva mwaitaro vaaqara irainara
mwato vaintiva sara nretaro viti
piso sarara mwi sarara aasu nrarero
mwauvo. Sia irainara mwato vaintiva
mwinto mwitaa mwauvanta vairi
mwonravuvano vitare nritare sitanta
mwira nrumwaara mposu nroramama.

²² Sia vaaqara irainara mwato vain-
tiva qutu vuvanta naavunyaasua mwira
vita mwarenta uro Avarahaamuva nrai
saivaqava mwauvanani i senta. Mwira uro
i sovaro mwinto mwauvaro ²³ vaaqara
irainara mwato vaintiva mwivavaqa
qutu vuvanta mwira mwataqi qunama
tovaro mwiva qutu vusua mwaaqani
mwaitaro qara nuase mwauvo. Mwitaa
mwaitaro mwutuni takuovaro Rasaru-
siva mwinto Avarahaamuravaqa mwait-
aro suqema mwauvo.

²⁴ Mwinto mwitaa mwauvaro mwiva
Avarahaamurara saparamase tiro,
Avarahaamuo, tiri qo, niara mpo timwa
mataane. Re Rasarusira vusi tiraro
mwiva uro nrai saqu nramaiqi naasero
untu ni maaqiriqaa mwatairaro ni
maaquirivano sumpama vuarive. Ne
nrora tia itairaqi mwarinama qara nina
mwauko, tuvo.

²⁵ Mwitaa tuvaro Avarahaamuva qao
tiro, Ni mpaio, re riaane. Re nraaru
qaqi mwau enara suqe irainara mwate
mwararo Rasarusiva sia suqe irainara
aasu mwatovave. Mate mwiva mwaanto
mwaitaro suqema mwaisara re mwinto
mwaitara qara nira mwararo. ²⁶ Re qava
rie mwaiqe mwo kua ri timwa mwiase.
Re mwararanta te mwararo qina nro-
ravano vutana vaiso. Mwaintai vuaso
mwintai nriaso tiro Kotiva qina nrora
mwataiso, tuvo.

²⁷ Avarahaamuva mwitaa tuvaro mwi
vaintiva tiro, Mpo tiri qo, re Rasarusira
vusi tiraro mwiva ni nkora nraavuqi uro
mwaitaro ²⁸ ni nkata mpasaa nkuana-

nia saquru timwa nyiarive. Mwisuavaqa mwaini ita virani nrivo, tuvo.

²⁹Mwitaa tuvaro Avarahaamuva qao tiro, Mosesivavaqa paropeti vaintivaravaqa qumwaarara to kuava vaiso. Mwisua mwi kuara so rieverave siavo, tuvo.

³⁰Mwitaa tuvaro qaqi mwau enara vaaqara irainara mwato vaintiva tiro, Siave, tiri qo, Avarahaamuo, qutu vuari vaintiva uro nane timwa nyisanta mwisua mwira kua rietanta qaqiraqa si airara pisevarave siavo, tuvo.

³¹Mwitaa tuvaro Avarahaamuva qao tiro, Mwisua Mosesira kuavaqa paropeti vaintivara kuavaqa sia rientente, qutu vuari vaintiva uro nane tiari kuaravaqa mwisua sia so rieverave siavo turave turama.

Sisasiva mwi kuara turama.

Sisasira navaatavu sora

22 ⁴⁷Sisasiva mwini mwaitaro kua qaqi ti mwauvanta vaaqara vaintivano nrinora. Sisasira nraaqiara 12 nravuqintai Sutaasiva vaaqara vainti ntita mware mwiva naane mwisua ntuni nrivo Sisasiva mwaunani nrinero uro Sisasira mota nare uti mwauvaro ⁴⁸Sisasiva tiro, Sutaasio, re ni mota sera ni mwataqi mwataai nraaqiarara nramwutaa ntuqaave ni qovarama senarave? tiro.

⁴⁹Sisasiva mwitaa tuvanta mwira nraaqiaravara mwira vaqamase mwausua takuovanta mwisua Sisasira navaatavu sarenta uti mwauvanta mwinravusua Sisasirara tinta, Nrora vaintio, tenravu paipaqontai mwisua tuqu saanarave? tinta. ⁵⁰Sisasira nraaqiaravaravano mwitaa tuvaro mwinravusuaqintai mwovano Kotira aira mwara mwate mwau vaintisua mwisua vunyaa vainti aira vainti mwo tuquse mwira aato tuqu sovaro untu nuvaro Sisasiva sove tiro ⁵¹timwase

mwi vaintira aatoqaa nrari saqu mwatatovaro mwira aatovano tavana vura.

⁵²Kotira aira mwara mwate mwau vaintisua mwisua nroranravuvanovaqa, Kotira nraavuqaa naqisi mwau kiripuvanovaqa, nrora vainti mwonravuvanovaqa, mwisua Sisasira navaatavu sare nrusuara Sisasiva tiro, Né kamaanira vaqamase naquari vaintira votaamase navaatavu sarentave né paipavaqa saavuvaqa mware nrivo?

⁵³Ne ini vaqamasena mwo nrau mwo nrau Kotira nraavuqi mwaiqina vi mwaukanta né sia ni navaatavu saarave. So mate mwaa enava ini enama vaiso. Mate rupisiqi mwariari irainava kempusaqama sianarove, tiro.

Sini tosani ruto vaintiva kua tura

23 ³⁹Kamaanira kua anuo vaintiva mwovano sini tosani rutova mwivavaqa Sisasira sia suqe kua timwa mwi tiro, Qutaave re Mesaia vaintivano mwariaro? Re renavaqa tiritanavaqa saisaqa siane, tiro.

⁴⁰Mwitaa tuvaro kamaanira kua anuo vaintiva mwovano qao tiro, Re siave Kotira aatu siaro? Mwisua tiritana votaamase mwiravaqa rutaavo. ⁴¹Mwisua tiritana so rutaavo. Mwisua tiritana sia suqe aira saara tiritana rutaavo. Mwi vaintiva sia qaqiraqa si airara mwaravave, tiro. ⁴²Mwitaa tiase mwiva Sisasirara tiro, Sisasio, ri nroraqama saari enaraqaa re niaravaqa riaane, tiro.

⁴³Mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Ne ri timwa mwiarira riaane. Mate re ni vaqamase suqe mwatusani mwarinarave, tiro.

Sisasiva qutu vura

⁴⁴Mwitaa tuvaro suarivano mamatama nruvaro mwiraqaantai rupisima vuvaro sia suarivano itovaro rupisi aasu rutovaro suari tukiviro 3 kirokuqaa suvaro

gava ataama vura. ⁴⁵Jerusaremi mwatusani Kotira nraavuqi tausa votaama vuraqi nrora vaaqa siritova vutaqaa nrari nuqe vuvaro ⁴⁶Sisasiva satariqaa mwaitaro nroraqamase oi aai tiase, tiro, Ni nko, ni mwarana mwaraane, tiro. Mwitaa tiase Sisasiva qutu viro.

⁴⁷Sisasiva qutu vuvaro naqu vaintisua qiata vaintivano Sisasiva mwitaa sura takuero Kotira utu tuaarere tiro, Qutaama mwaa vaintiva suqema nrue mwai vaintivave, tiro.

⁴⁸Mwitaa tuvanta mwo susua mwi irainarava qovara sura takuarenta suntu nukaama vusua mwisua mwaitanta takuama senta mwiraqaantai mwisua nyari mwaaqani nyari mwaaqani nanenta vitanta mwuntusa sia suqe suvanta nyari mwuntusa nuqutuse vura. ⁴⁹Mwisua vuvanta Sisasira vataqi nrue mwau nraase qorasuavaqa, nraase mwonravu Kariri mwaitantai Sisasira vataqi nrue mwausuavaqa, mwisua niarani mwaitanta mwi irainarava qovara sura takuora.

Emeasi mwatusaniara vu vaintitanasuara tura

24 ¹³Mwi enaraqaa Sisasira nraaqiara taaratanavano mwo mwatusa Emeasi mwatusani virenta vura. (Taputantai voqaama Veqaurani voqaama mwira votaama Jerusaremi vauvaro Emeasi mwatusa vaura.) ¹⁴Mwitana aarani vitanta Sisasira ruso kuara timwaqi vinta. ¹⁵Mwitana timwaqi vuvaro Sisasiva nrari nrinero mwitana vaqamase uro vuvanta ¹⁶mwitana Sisasira takuenta sia mwira qintutama takuaraitinta, mwo vaintivanove tuvaro ¹⁷Sisasiva mwitanara tiro, Netana aarani nritantama nara kuave nrari timwa mwi nrari timwa mwi vi mwariavo? tiro.

Mwitaa tuvanta mwitana uro mwiraqaa ntivinta mwitana

mwuntusavano sia suqe suvanta mwaura. ¹⁸Mwovano Kiropaasiva Sisasira mwata rie tiro, Mwaa enara vaaqara vaintinravuvano mwiri Jerusaremini mwariavara re nkuainkuvanove nanau qovarama vi kuara siave riaaro? tiro. ¹⁹Mwitaa tuvaro Sisasiva, Nara kuave? tuvanta mwitana tinta, Sisasira Nasaretinyaara kuave. Mwi vaintiva paropeti vaintivano mwaitaro Kotira vuqaavaqa nraase qora ntuqaavaqa nrora aira mwaretanta suqe kua aasu tirave. ²⁰Mwiva mwitaa si mwarisanta Kotira aira mwara mwate mwaria vaintisua mwisua nrora vaintivaravanovaqa, tiriqaa naqisi mwariasuavaqa, mwisua kamaanira mwira mwiavaro mwiva mwira rusaate tisanta mwira niriqontai satariqaa rutaarave. ²¹Te ntaaru mwi vaintirara Kotira mwira titaisaro mwiva mwo mwatanaasua aatarase tiri Isaraari mwatanaasuaqaa naqisariavive tunarave. Kua mwovaqama vaiso. Mwira rusaavaro mate taaramo ena nritaraiso. ²²Mate tetana nraasenravuvano tia kuara rienta isarama vuro. Mwinravusua ota toqaqi mwira qunama taaraqì uro nenta sia mwira mwavana takuaavo. ²³Mwi nraavusua uro nanenta mwiri tiri timwa timwi mwitaa tinta, Naavunyaasua tirinravuara mwiva qaqima mwaiso, tiavo, tiarave. ²⁴Nraasenravuvano mwitaa tiavanta tirinravuqintai mwo vaintinravuvano mwira qunama taaraqì uro vi uro takuaavaro nraasenravuvano tia kuava mwivauma vaisanta mwinravusuavaqa mwira mwavana sia takuaarave, tinta.

²⁵Mwitana mwitaa tuvaro Sisasiva mwitana timwa nyi tiro, Siave initana vu aato vaiso? Ntaaru paropeti vaintivaravano timwato kuara nétana mwi kuara qutaave tiataara vaisanta nétana qasomase mwi kuara rie mwariavo. ²⁶Nétana

siave riaavaro Kotiva titaari vaintiva mesaia vaintivano itavi irainarara mwaraqi viro mwiraqaantai nroraqamavi kempusa vaintivano mwarianarove, tiro. ²⁷Mwitaa timwase Sisasiva Mesaia vaintiara Kotira vukuqi qara qumwaara rato kuara mwitana timwa nyirero tosarero Mosesira vukuqintai timwa nyiqiro viro paropetivara vukuqintai timwa nyiqiro vura.

²⁸Mwitaa ti mwauvaru mwitana virenta su mwatusava mwataqaa vauvaru Sisasiva aarana qaqi virero votaama uti mwauvanta mwitana qao tinta, ²⁹Mate ena sianarove. Pisera tiritanavaqa vaitaane, tuvaro Sisasiva mwitanavaqa mwairero nraavuqi vura.

³⁰Sisasiva nraavu mwiraqi mwaitaro sara taintaqaa mwitana vaqamase mwataqaa mwai Kotirara suqeve timwase mpereti sara uveqase ntusamase nyuvanta mwitana vu aato qintutama vuvanta qintutama rienta ³¹mwitana mwira qintutamase takuovaro Sisasiva mwitana ntuqaantai qumpau vura. ³²Sisasiva qumpau vuvanta mwitana nrai timwa mwi nrai timwa mwi tinta, Mpo, mwiva aarana nritaro Kotira vukuqintai kua tiritana timwa timwi mwaisaro qutaama tiritana mwuntusaqintai suqe siso, tinta.

³³Mwitaa timwase mwitana vaavaama ntivinta mwiri nane Ierusalem uro Sisasira nraaqiara 11 nraavu mpuaamase takuovanta mwinravusua mwo vaintinravuvaqa suntu nukaama mwainta tinta, ³⁴Nroravano qutaama qava qaqi ntiviso. Saimoniva mwivama mwira takuaivo tuvanta ³⁵mwitanavaqa aarani nruenta takuorara mwisua timwa nyi tinta, Mwiva mpereti sara uveqa saisanta mwiraqaantai tetana nrora vainti qintutama takuaunarave, tinta.

Sisasiva nrai nraaqiara ntuqaa qovarama vura

³⁶Mwitana kua mwisua timwa nyi mwauvaru vaavaama nroravano mwivama qovarama viro mwisua aaqani ntivi tiro, Ini mwuntusavano qisaaqama vasiarive, tiro. ³⁷Mwitaa tuvanta mwisua nroraqamase aatu si tinta, Vaanavano qovarama viso, tuvaro Sisasiva mwisuara tiro, ³⁸Né narare aatu si mwariavo? Né nararave niara taara aato nauri rie mwariavo? ³⁹Né ni iqu saqu takuaate. Ne mwivama suko. Sia vaanavano ni votaamase mwativaqa mwusaarivaqa vaiso, tiro.

⁴⁰Mwitaa timwase mwiva nrai iquvaqa saquvaqa tia nyuvanta ⁴¹mwisua mwoqamase riaria tinta saqu nunkinkiraarate tinta, Sia mwirara qutaave tiare, tuvaro Sisasiva mwisua mwata rie tiro, Sara nraariva vairove? tuvanta ⁴²tavusa suntatora pataqa mwira mwuvaro ⁴³Sisasiva mwisua ntuqaa mwaitaro mwarase nrora.

⁴⁴Sisasiva tavusa nramwase mwisua timwa nyi tiro, Ntaaru ne inivaqa mwaitana ne mwaa kuara ini timwa nyurave. Niara ntaaru Mosesiva vukuqi qumwaara rato kuarave, paropeti vaintivaravano qumwaara rato kuarave, Saami vukuqi qumwaara rato kuarave, ne ini timwa nyitana mwi kuava mwivauma vasianarove, turave, tiro.

⁴⁵Mwitaa timwase mwisua Kotira vukuqi qumwaara rato kuara qintutamase riaate tiro Sisasiva mwi kuara mwi kuara mwisua timwa nyi tiro, ⁴⁶Mwaa kuara qumwaara ratorave, Mesaia vaintiara mwiva ita vuari irainara mwaqi uro qutu viro taaramo ena mwari qava qaqi ntivuanarove. ⁴⁷Mwiraqaantai né ni airara ni utuara rietantama nraase qora timwa nyiqi vitanta sia suqe si aarara pisaivaro Kotiva né sia suqe airara mware kuara nrunka nyataa-

narove, tiate. Mwi kuara timwa nyiqi vitanta Ierusaremini naane mwi kuara timwa nyiqi vinta mwiraqaantai mwo mwatanaasua mwo mwatanaasua timwa nyiqi vuate. ⁴⁸Nénravu nénta ntuqaantai mwi airara mwi irainarara takuaarave. ⁴⁹Ni nkova nrai saqu iqiqa mwatero nena ini nyirerave tiarinara nevano mwira titaariro tukuarive, Né mwaa mwatusaraqi mwaiqi vivaro naavuntai mwiva tukiro iniqaa mwaitaroma ini kempusa nyianarove, tiro.

Sisasiva naavuni vita mwarora

⁵⁰Sisasiva mwitaa timwase mwiva mwisua ntita mware Ierusaremi

mwatusa mwini se Vetaani mwatusani uro ne nrai saqutana tuaarerase mwisua suqema nyate. ⁵¹Sisasiva mwisua suqema nyate mwaitaro mwiva mwisua mwini sovaro mwira naavuni vita mwarora.

⁵²Sisasiva naavuni vuvanta mwira nraaqiaravara mwini so vaintivarasua suqe suvanta mwiri nane Ierusaremini vinta uro mwini mwaitanta Kotira nraavuqi uro Kotira utu tuaareraqinta vi mwaura.

IONI

Nikotimasiva Sisasira uro takuora

3 Parasi vainti mwovano mwauvaru mwira utu Nikotimasira. Nikotimasiva lutaa mwatanaasua ntarunyaa vainti mwaura. ²Mwiva mwariro enaqui uro Sisasira takuero tiro, Mwaara ti mwariara vaintio, te takuauraro Kotiva ri titaisarara tira, re mwaara kua ti mwariarava nrira siaro. Sia Kotiva ri saisaqa sitirina, re siana nrora aira mwaraaratirinao, tiro.

³Mwiva mwitaa tuvaro Sisasiva mwira timwa mwirotiro, Ne qutaa kua tiarira riaane. Vainti nrora tuaiva mwairaro mwira sia qavavaqa mwatatairere, mwi vaintiva siana Kotiva naqisiari mwatusara so takuaanarove, tiro. ⁴Tuvaro Nikotimasiva qao tiro, Ntataa sirarove nrora tuai vaintira qava mwatataanarove? Mwiva qava nrari nrora visosaqi viqetairarove mwira nrova mwira qava mwatataanarove? tiro.

⁵Tuvaro Sisasiva tiro, Ne qutaa tuko. Nramaiqi mwatataariva mwairaro sia Kotira Mwaranavano mwira qava mwatatairaro mwiva sia Kotiva naqisi mwatusarani vuanarove. ⁶Mwavana mwataava nrari mwavana mwataara aasu mwatatairave. Mwaranavano mwarana aasu mwatatairave, tiro. Ini qava mwatataari kuarara ne ri timwa mwukara re mwi kuarara isaramave vuaru? Sia mwitaa siane. Ne mwo kuaqaa nuase ri timwa mwirenave. Saaravano titaro mwini mwini vuataa sisaro viso. ⁸Saaravano tuqi visara re sia mwira takuaraitira, re mwira quka aasu rianarave. Re saaravano nriri osararave mwiva vuari osararave sia qintutama riaaro. So Kotira

Mwaranavano mwatatai osarava mwira votaama vaiso, tiro.

⁹Sisasiva mwitaa tuvaro Nikotimasiva tiro, Ntataama serove mwitaa sianarove? tuvaro ¹⁰Sisasiva tiro, Re Isaraari mwatanaasua mwaara kua timwa nyi mwariarave mwaitarove mwi kuara sia qintutama riaaro? ¹¹Ne qutaa tuko. Te qintutama riauna kuara ini timwa nyi mwauko. Mwitaa suravanta né sia tiri kua qintutama riaavo. ¹²Ne mwatanyaa irainara ini timwa nyukanta né mwirara sia qutaa kuave tiavo. Né mwitaa tiavana ne naavunyaa irainara ini timwa nyiarinta, né ntataamase mwi kuara so qintutama rievareve? ¹³Sia vainti mwovano naavuni Kotiva mwainani virave. Ne aasuma mwintai tukuko. Ni mwataqaa mwatataiva ne nraru naavuni mwarivarave.

¹⁴Nraru ini saivaqava Mosesiva qumina mwatani mwaitaro kuanira mwarana oriqaantai utuse mwira satari ratoraqaa tuaare rasorave. (Nraase qoravano mwira takue sia qutu vuate tiro, Mosesiva mwitaa surave.) So ne mwataqaa mwatatai nraaqiarava ne mwariarinta nraru Mosesiva kuanira mwarana utuse mwatonemase nivaqa satariqaa tuaare rasaivanta ¹⁵nraase qoravano niara qutaa mwivave tisua sia qutu vinta taiqa viraitinta, mwisua esaa ena esaa ena qaqi mwariqi vivarave, tiro. Sisasiva mwitaa turama.

¹⁶Kotiva mwataqi mwariasuara mwoqamase mwuntusa nisarora tiro, mwiva nrari mwaaqu nkuaiqa mwatataira tiri tivira. Mwitaa sirara tinta, nraase qoravano mwira mwaaquara qutaave tisua sia qutu vinta taiqa viraitinta, mwisua esaa ena esaa ena qaqi mwariqi vivara.

¹⁷Kotiva nrari mwaaqu titovaro mwiva sia nraase qoraqaa kua mwatarero tukiso. Nraase qoravano suqema mwariate tiro, mwiva tukura.

¹⁸Mwovano mwira mwaaquara qutaa mwivave ti mwarirava mwivama sia kua mwaraanaro. Mwovano mwirara sia mwivave ti mwarirava mwivama nrora kua mwaraanaro. Mate mwaa enara Kotiva ko timwase mwi vaintira qoririma saira. Mwi vaintiva Kotira mwaaqu nkuaiqa mwatatairara sia qutaa mwivave tira saara Kotiva mwira qoririma saira.

¹⁹Mwaa irainarara saara kua vasiarano. Tomwavano mwataqi tukuvanta nraase qoravano sia mwira riarira siraitinta, mwisua rupisi sirara riarira sinta mwariara.

²⁰Sia suqe sia vaintisua mwovano mwovano nramwutaqaq sitanta sia mwi tomwara riarira siraitinta, mwisua sia tomwavano mwainani vuara. Tomwavano tiri sia suqe aira ataa timwataaso tinta sia tomwavano mwainani vuara. ²¹Mwisua mwitaa siavaro qutaa aira mware vari vaintiva sia aatu siraitiro, tomwavano mwainani vira. Mwiva visaro tomwavano mwira aira ataama mwataisanta nraase qoravano takuaavaro mwi vaintiva Kotira kua rietaro Kotira aira mware mwaira.

Sisasiva vu qimpo vaintira vu mpaira sora

9 Sisasiva vitaro takuovaro vainti mwovano nrari nrora visosaqintai vu qimpa vuva mwauvanta ²Sisasira vaintivaravano Sisasira mwata rienta tinta, Mwaara kua tiara vaintio, ntavave qaqiraqa si irainarara mwasaisarove mwaa vaintira vu nrari nrora visosaqintai vu qimpa viva mwaiso? Nraive siso mwira nrosua qosuave qaqiraqa si irainarara utu saavarove mwira vuvano qimpa viso, tinta tuvo.

³Sisasira vaintivaravano mwitaa tuvaro Sisasiva qao tiro, Sia nrari qaqi-

raqa si irainarara mwaraira saara mwira vu qimpa viso. Siama mwira nrosua qosua qaqiraqa si irainarara utu saavaro mwira vu qimpa viso. Né mwi vaintiraqi Kotira kempusaqama aira takuaate tiro, mwira vuvano qimpa viso. Kotiva ninti mataisana ne tukukavave. ⁴Te Kotira aira ataa siarinto mwaraaare. Ena siraro sia mwo vaintivano aira so mwaraanarove. ⁵Ne mwataqe mwaitana tomwavano itainema sena ne itamaqina vuariro mwataqi mwaisua so takuevarave, tiro tuvo.

⁶Sisasiva mwitaa timwa sero mwataqaa taara visise taaraqontai soraqamase mwiti vainti vuqaa naataauruse mwirara tiro, ⁷Re Siromi nramaiqi untu rena vuri siqama saane, tiro. Sisasiva mwitaa tuvaro mwi vaintiva Sisasiva tunema untu nrari vuri siqama sovaro mwira vuvano mpaira vuvaro mwi vaintiva mwintai untu nane so takuamaqi nrurama.

⁸Mwiva so takuamaqi nrari mwauvanta mwira nraavu mwataqa mwausua takuovaro aara tosani mwaitaro pata irainara nivaqa miate ti mwau vaintiva qaqi nruvanta mwisua mwira takuenta tinta, Nta vaintivave nriso? Aara tosani mwaitaro pata irainara nivaqa miate ti mwau vaintivave nriso? tinta. ⁹Mwisua mwitaa tuvanta mwonravuvano tinta, So mwi vaintiva mwivave, tuvanta mwonravuvano qao tinta, Mwovanove. Mwira vuri votaa siva nriso, tuvaro mwi vaintiva nrine tiro, Ne mwaa mwivama suko, tiro tuvo.

¹⁰Mwi vaintiva mwitaa tuvanta mwisua mwira mwata rienta tinta, Ntataama saisarove ri vuvano mpaira viso? tinta. ¹¹Mwisua mwitaa tuvaro mwiva timwa nyiro tiro, Vainti mwovano mwira mwutu Sisasiva mwiva taara visise soraqamase ni mpuqaa naataauruse niara tiro, Siromi nramaiqi untu rena vuri siqama saane, tisana

ne untu siqama saukaro ni mpuvano mpaïra visana ne so takuamaqina nruko, tiro. ¹²Mwiva mwitaa tuvanta mwisua mwira qava rienta tinta, Mwi vaintiva ntaini visare nriaro? tinta. Mwisua mwitaa tuvaro mwiva tiro, Nrai ntainive vivaaso? Ne siavaqa takuauko, tiro.

¹³Mwiva mwitaa tuvanta mwisua nraaru vu qimpo vaintira vita mwarenta uro Parasi vaintivaravano mwaunani vurama. ¹⁴Sisasiva mwaara kua tu enaraqaa soraqamase mwi vaintira vu mpaïra sorama. ¹⁵Mwisua Parasi vaintivaravano sunani vitaqi uro sovanta Parasi vaintivaravano mwi vaintira mwata rienta tinta, Ntataama saisarove ri vuvano mpaïra viso? tuvaro mwi vaintiva tiro, Mwiva soraqamase ni mpuqaa naatauru mataisana ne untu nena mpuri siqama saukaro ni mpuvano mpaïra visana ne so takuauko, tiro.

¹⁶Mwiva mwitaa tuvanta Parasi vainti mwonravuvano tinta, Mwi airara mwaraiwa mwaara enaqaa mwitaa siso. Mwiva mwaara enaqaa sia mwitaa siataara vasisaro mwiva kua qaanuase mwitaa siso. Mwitaa sisorara tiro, mwi vaintiva sia Kotiva sinani tukivave, tinta. Tuvanta Parasi vainti mwonravuvano qao tinta, Ntataama serove qaqira vaintivano mwi airara nrora mwarai airara so mwaraanarove siso? tinta. Mwitaa timwa senta mwonravuvano mwo kua tuvanta mwonravuvano mwo kua tinta.

¹⁷Parasi vaintivaravano qava mwira mwata rienta tinta, Mwiva ni mpu mpaïra sairave tianarave. Mwi vaintirara re nara kuave tiaro? Mwiva ntataama mwai vaintivave ri vu mpaïra saiso? Re tiri timwa tivavaqe riaare, tuvaroma vainti mwiva tiro, Mwiva paropeti vaintivano mwaiso. Kotiva mwira saisaqa sisaro mwiva aira mware mwaiso, tiro.

¹⁸Mwitaa tuvanta Iutaa vaintivaravano sia mwira kuara qutaa kuave tiarera mwi vaintirara tinta, Re muna titara ni mpu mpaïra viso tiaro. Nraaru sia ri vuvano mpaïra vurave, tinta. Mwitaa timwa senta mwisua mwira nrosua qosua sapara suvanta ¹⁹mwitanavano nruvanta mwisua mwitana mwira rienta tinta, Mwaa vaintiva initana nyaaqueve siso? Qutaave mwira nrora visosaqintai vu qimporave? Ntataama saisarove mwira vuvano mpaïra visarove takuaiso? tinta.

²⁰Mwisua mwitaa tuvanta mwira nrosua qosua tinta, Mwaa vaintiva tiritana mwaaquve. Mwira vuvano nraaru visosaqintai qimporave. ²¹Nrai ntataa saisarove mwira vuvano mpaïra viso? Nrai ntavave mwira vu mpaïra saiso? Mwiva nrora tuaivave. Né nénta mwira mwata riaate. Mwiva so ini timwa nyianarove, tinta. ²²Mwira nrosua qosua Iutaa vainti nrora vaintivara aatu sitanta mwitaa turama. Nraaru Iutaa vaintivaravano mwitaa kua mwatate tinta, Vainti mwovano Sisairara mwiva Mesaia vaintivano tiri saisaqama sirero tukivave tiaso. Mwovano mwitaa tirarore, te mwira irora sinta mwaara nruvauqintai mwira raaqu saararo mwiva mwewa ne esaara vuarive, turama. ²³Iutaa vainti nrora vaintivaravano mwitaa turara tinta, mwira nrosua qosua Iutaa vainti aatu sitanta tinta, Mwiva nrora tuaivave. Né nénta mwira mwata riaate, turama.

²⁴Mwitanavano mwitaa tuvanta mwisua qavavaqa nraaru vu qimpo vaintirara sapara sinta mwirara tinta, Re Kotira riaria siataarave. Sisasiva sia suqe vaintive, tinta. Mwisua mwitaa tuvaro mwi vaintiva tiro, ²⁵Sisasiva sia suqe vaintive siso suqe vaintive siso sia ne qintuta suko. Ni mpu qimpora mwiva mpaïra sorara ne mwirara aasu qintuta suko, tiro.

²⁶Mwiva mwitaa tuvanta mwisua mwira qava mwata rienta tinta, Mwiva ri narave utiso? Mwiva rinta ntataama setarove ri vu mpaia saiso? tuvaro vainti mwiva tiro, ²⁷Ne vaa mwirara ini timwa nyukanta né siave riaavo? Né ntataa si santave qava mwi kuara ri-arentave tiavo? Névaqa mwo? Névaqa mwira vaintivaravaqa mwariarentave qava mwi kuara ni mata riaavo? tiro.

²⁸Mwiva mwitaa tuvanta mwisua mwira nroraqamase irora sinta timwa mwinta tinta, Qao, revano mwira vaintivano mwaitara mwira kua riaravave. Te tenta saivaqara Mosesira kua rиаqi vuasuave. ²⁹Nraaru Kotiva Mosesira timwa to kuara te mwi kuara rиаqi vuasuave. Te Sisasirara qumina vaintive turo. Te mwiva mwintai nri osarara sia qintuta suro, tinta.

³⁰Mwisua mwitaa tuvaro mwiva nrai saqu nunkinkiraara tero mpo se tiro, Ni mpu mpaia sai vaintiva mwiva mwintai nri osarara né siavaqa qintuta siavo? ³¹Te riauraro Kotiva qaqira vainti kua sia riaivave. Kotira kua riasua Kotiva mwisua kua riaivave. Kotira utu tuaareraa vaintisua kua Kotiva riaivave. ³²Nraaru mwaa mwatara hoqarato enaraqatairo sia vainti mwovano nrai nrora visosaqintai vu qipa vura mpaia sorave. ³³Sisasiva sia Kotiva sinani tukuase titirina, mwiva sia so ni mpu mpaiairitirinao, tiro.

³⁴Mwi vaintiva mwitaa tuvanta mwisua mwira irora sinta tinta, Ri nrova qaqiraqa si airara mware ri mwatataivave. Re mwo? Re tirivaqave

i mwaara kua timwa tivinarave siaro? tinta. Mwitaa timwa senta mwisua vainti mwira raaqu senta mwaatani pisorama.

³⁵Mwisua mwira raaqu senta mwaatani pisovaro Sisasiva mwisua mwira raaqu senta pisorara riero mwi vaintirara mpuaama takuero mwirara tiro, Mwataqi mwatatai nraaqiarara re qutaa mwivave tinarave siaro? tiro.

³⁶Sisasiva mwitaa tuvaro mwi vaintiva mwira mwata riero tiro, Nrora vaintio, mwiva ntavave? Re ni timwa miqena ne mwirara qutaa mwivave tiase, tiro.

³⁷Mwitaa tuvaro Sisasiva mwira timwa mwiro tiro, Re takue mwariara vaintiva ne mwivama riana ti mwauko, tiro.

³⁸Sisasiva mwitaa tuvaro mwiva tiro, Nrora vaintio, qutaa re mwivave, tiro. Mwitaa timwa sero mwiva Sisasira vuqaa tori naquntaase mwira riariamase mwinto mwauvaro ³⁹Sisasiva tiro, Ne nraase qora ntusama sirena mwataqi tukukavave. Vu qimpaisua takuaate tina, ne mwataqi tukukavave. Qaqi takuesua vu qimpa vuete tina, ne mwataqi tukukavave, tiro.

⁴⁰Sisasiva mwitaa tuvanta Parasi vaintivaravano mwi kuara rienta Sisasira mwata rienta tinta, Tiri tivuve qimpa viso? tinta. ⁴¹Mwitaa tuvaro Sisasiva mwisua timwa nyiro tiro, Ini vu qimpa visantavauma kuavano sia iniqaa vasianarove. Né tinta, Te so takuauo, tiarara tiro, kuavano iniqaa vasianarove, tiro. Sisasiva mwitaa turama.